

MISAONI POSTAV I ODGOJ DJECE SPORTAŠA: ULOGA PEDAGOGA U SPORTSKOM KLUBU

Čatlak, Maja

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:727854>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

**MISAONI POSTAV I ODGOJ DJECE
SPORTAŠA: ULOGA PEDAGOGA U
SPORTSKOM KLUBU**

MAJA ČATLAK

Split, 2021.

Odsjek za pedagogiju

Preddiplomski studij engleskog jezika i književnosti i pedagogije

Kolegij: Pedagogija sporta i rekreacije

**MISAONI POSTAV I ODGOJ DJECE SPORTAŠA: ULOGA
PEDAGOGA U SPORTSKOM KLUBU**

Student:

Maja Čatlak

Mentor:

izv. prof. dr. sc. Tonča Jukić

Split, rujan 2021.

Sadržaj:

1. UVOD	1
2. MISAONI POSTAV	2
2. 1. Značenje misaonog postava za akademski uspjeh	2
2. 2. Utjecaj vanjskih čimbenika na misaoni postav	4
3. PEDAGOGIJA SPORTA	7
3. 1. Povezanost pedagogije i psihologije sporta	9
3. 2. Dijete i sport	10
3.2.1. Rast i razvoj mladih sportaša	11
3. 2. 2. Faze u razvoju djece kao vrhunskih sportaša	13
4. ODGOJ MLADIH SPORTAŠA	15
4. 1. Uloga trenera u odgoju mladih sportaša.....	16
4. 2. Uloga roditelja u odgoju mladih sportaša	18
5. PEDAGOG U SPORTSKOM KLUBU	20
5. 1. Plan i program rada pedagoga u sportskom klubu	20
5. 2. Intervju s pedagoginjom u sportskom klubu	21
6. ZAKLJUČAK	30
7. SAŽETAK.....	31
8. LITERATURA.....	33

1. UVOD

Način razmišljanja zbirka je misli i uvjerenja koja oblikuju misaoni postav. Kada je knjiga autorice Carol Dweck, *Mindset: The new psychology of success* (2006), prvi put objavljena, predstavila je teoriju koja je utjecala na shvaćanje važnosti misaonog postava. Dweck je sugerirala da uvjerenja o vlastitoj inteligenciji i sposobnostima imaju važan utjecaj na proces učenja i rasta. Prema ovoj teoriji o fiksnom i fleksibilnom misaonom postavu, fiksni način razmišljanja ograničava proces učenja, dok fleksibilno razmišljanje nudi put za razvijanje potencijala. Ovaj je koncept postao popularan u različitim područjima ljudskog djelovanja, sugerirajući da misaoni postav koji odaberemo za sebe duboko oblikuje našu sposobnost učenja i uspjeha. Značaj misaonog postava posebno se usredotočuje na to kako uvjerenja o razvijanju urođenih sposobnosti utječu na sposobnost učenja, postizanje ciljeva i dostizanje potencijala.

Jedno od područja o kojem misaoni postav igra značajnu ulogu u postizanju uspjeha je razvoj mladih sportaša. Sport u ulozi odgojno-obrazovne djelatnosti zahtijeva pedagošku intervenciju u odgoju djece sportaša. Bitno je od samih početaka bavljenja sportom ukazati na mogućnost razvoja znanja i vještina putem načina razmišljanja. Naime, sportska izvedba ne ovisi samo o fizičkoj spremi sportaša, već i o njegovom pogledu na vlastite sposobnosti. Smatra li sportaš da su njegova postignuća određena talentom koji posjeduje, neće ustrajati u dostizanju viših ciljeva vlastitim angažmanom. Vjeruje li dijete da ne može utjecati na svoju izvedbu, tada će se prestati truditi čime ograničava šansu za uspjehom. Sportaši s fleksibilnim misaonim postavom oslanjaju se na naporan rad i upornost u razvoju sposobnosti. Takvim pristupom stvaraju kapacitet za cjeloživotno učenje u svim područjima svog djelovanja. Ulaskom u svijet sporta, dijete nailazi na brojne izazove i potrebno mu je vodstvo u oblikovanju psihosocijalnog iskustva. Upravo odgojno djelovanje pedagoga ima značajnu ulogu u postizanju željenog fleksibilnog misaonog postava kod mladih sportaša. Pedagog u sportskom klubu omogućuje mladom sportašu stjecanje znanja i vrijednosti što rezultira promjenama ponašanja i stavova sportaša, a samim time dovodi i do veće vjerojatnosti njihovog uspjeha u sportu, ali i životu.

2. MISAONI POSTAV

Misaoni postav je implicitna teorija koja proučava u kojoj mjeri uspjeh ovisi o talentu koji osoba posjeduje u usporedbi s vlastitim trudom i zalaganjem (Dweck, 2006). Čine ga uvjerenja koja utječu na razmišljanje, osjećaje i ponašanje u danoj situaciji. Misaoni postav oblikuje način na koji pojedinac razumije svijet oko sebe kao i samoga sebe. Dweck (2006) ističe ulogu misaonog postava suprotstavljajući različita uvjerenja o tome odakle dolaze naše sposobnosti. Tako se *fiksni misaoni postav* zasniva na ideji urođenih sposobnosti koje se stoga ne mogu mijenjati. Talent i inteligencija su komponente uspjeha, a trud i angažman nemaju ulogu u postizanju istog. Suprotno tome, *fleksibilni misaoni postav* orijentiran je vjerovanju da se sposobnosti mogu vremenom razvijati trudom i ustrajnošću. Stav o vlastitoj inteligenciji i ostalim sposobnostima, kao utvrđenim sposobnostima koje ne možemo promijeniti ili kao atributima koji se mogu poboljšati trudom, imaju važan utjecaj na našu sposobnost učenja. Fiksni misaoni postav dovodi do smanjenog kapaciteta za učenje, dok fleksibilni misaoni postav stvara mogućnost za postizanje viših razina ljudskog potencijala (Buchanan i Kern, 2017).

Obilježja fiksnog misaonog postava su prema Dweck (2006) sljedeće: izbjegavanje situacija u kojima uspjeh nije siguran (zona ugone), doživljavanje kritike kao prijetnje, povezivanje neuspjeha s nedostatkom sposobnosti, sklonost traženja opravdanja za vlastiti neuspjeh u vanjskim čimbenicima (drugima) te prikrivanje osobnih nedostataka. Nasuprot tome, ista autorica navodi sljedeća obilježja fleksibilnog misaonog postava: spremnost na ulaženje u izazovne situacije koje ne garantiraju uspjeh (napuštanje zone ugone), doživljavanje kritike kao korisne informacije za napredak i razvoj, povezivanje neuspjeha s procesom učenja, prihvaćanje vlastitog neuspjeha te svjesnost osobnih nedostataka (Dweck, 2006). Sažeto rečeno, pojedinci koji vjeruju da se njihovi talenti mogu razvijati vrijednim radom, dobrim strategijama i doprinosima drugih imaju fleksibilni misaoni postav. Oni postižu bolje rezultate od pojedinaca s fiksnim misaonim postavom koji vjeruju da su njihovi talenti urođeni darovi (Andersen i Nielsen, 2016; Dweck, 2016).

2. 1. Značenje misaonog postava za akademski uspjeh

Misaoni postav je mentalna sklonost, težnja ili navika. Način razmišljanja utječe na stav o okolini i samim time oblikuje ponašanja. Temeljni je koncept za izgradnju individualne

spremnosti za promjene (Thames i Webster, 2008). Misaoni postav igra značajnu ulogu u doživljavanju škole i reagiranju na neuspjehe i nedaće u školskom okruženju. Učenici s fiksnim načinom razmišljanja izbjegavaju i odustaju od akademskih obveza zbog straha od mogućih neuspjeha. Školu vide kao mjesto natjecanja gdje se jedino vrednuje dokazivanje vlastitih sposobnosti. S druge strane, smatraju li učenici da akademska postignuća nisu jedino mjerilo znanja i sposobnosti, rado će prihvatiti akademske izazove kao priliku za učenje i napredak. Interpretacija truda i ustrajnosti kao presudnih čimbenika u postizanju uspjeha potiče primjenu fleksibilnog misaonog postava u napredovanju učenika suočenih s izazovima. Školsko okruženje doživljava se kao dinamično mjesto za rast, a školske obveze kao prilika za razvijanje potencijala (Yeager i Dweck, 2012).

Ova razlika u načinu razmišljanja može dovesti i do značajnih razlika u ponašanju. Osobe koje vjeruju da su inteligencija i sposobnosti nepromjenjive osobine, vjerojatno neće uložiti mnogo truda u jačanju istih. Također vjeruju da sami talent stvara uspjeh - bez napora. S druge strane, osobe koje vjeruju u mogućnost poboljšavanja sposobnosti, spremne su uložiti više vremena i truda za postizanje ciljeva. Učenici s fleksibilnim načinom razmišljanja stvaraju privrženost učenju jer im cilj nije izgledati pametno ili nadareno, već im je cilj ulaganje energije i vremena u učenje (Dweck, 2016).

Fleksibilni ili fiksni način razmišljanja znatno utječe na iskustvo učenja - od osnovne do srednje škole. Učenici s fiksnim misaonim postavom odustaju kad ne mogu riješiti problem i priznaju poraz. Izbjegavanje neuspjeha smanjuje mogućnost napredovanja i time ograničava rast učenika. Fleksibilnim misaonim postavom, učenici neprestano rade na poboljšanju svojih vještina, što dovodi do kontinuiranog napretka i konačno, uspjeha. Ključno je usmjeriti učenike da se usvoje takav način razmišljanja kako bi ustrajnost u akademskim postignućima primijenili na cjelokupan razvoj potencijala i vještina.

Buchanan i Kern (2017) navode obilježja učenika i usmjerenost akademskim postignućima s obzirom na misaoni postav. Fiksni misaoni postav karakterizira težnja za savršenstvom i izbjegavanje poraza s fokusom na reprodukciji znanja. Prevladava vjerovanje da su sposobnosti urođeni darovi koji se ne mogu razvijati te usmjerenost na usavršavanje potencijala. Fleksibilni misaoni postav posjeduju učenici koji teže rastu i razvoju, fokus je na poboljšavanju načina izvedbe onog što znaju, prevladava vjerovanje da se sposobnosti mogu razviti ustrajnošću te usmjerenost na dostizanje punih potencijala.

Blackwell, Dweck i Trzesniewski (2007) su dokazali da fleksibilni misaoni postav rezultira povećanom motivacijom i boljim akademskim postignućima. Njihovo istraživanje je otkrilo da

način razmišljanja mladih srednjoškolaca koji vjeruju u mogućnost rasta i razvoja nadmašuje rezultate vršnjaka čiji se stav o postignućima bazira na urođenim darovima. Prema ovom istraživanju pobornici fleksibilne inteligencije teže ambicioznijim ciljevima učenja, dijele pozitivna uvjerenja o trudu i izbjegavaju korištenje „bespomoćnih“ atribucija zasnovanih na sposobnostima. Dobiveni rezultati upućuju na korelaciju između želje za marljivim radom i učenjem. Intervencija fleksibilnog misaonog postava uči učenike da inteligencija nije fiksna kvaliteta. Vjerojatnije je da će studenti s fleksibilnim razmišljanjem reagirati pozitivno na neuspjehe i pogreške, gledajući na njih kao na priliku za učenje i poboljšanje svoje inteligencije. Stoga obično pokazuju veću motiviranost u školskim zadaćama i ustrajnost u suočavanju s akademskim izazovima, što dovodi do većih akademskih postignuća (Sarrasin i sur., 2018).

2. 2. Utjecaj vanjskih čimbenika na misaoni postav

Kao što je ranije spomenuto, misaoni postav ovisi o načinu razmišljanja pojedinca i podložan je promjenama. U obiteljskom okruženju dijete stječe prva znanja i vještine te formira navike i vrijednosti na temelju roditeljskog ponašanja. U njemu se dijete susreće s pohvalama i kaznama koje određuju njegov način razmišljanja, a time i buduće ponašanje (Gunderson i sur., 2013). U odgoju se često javlja uvriježeno mišljenje kako su pohvale sredstvo poticanja razvoja djece. Pohvalama se podiže samopouzdanje i povećava motivacija djece. Međutim, dobronamjerne pohvale, čiji je cilj povećati dječji užitek, ustrajnost i uspješnost tijekom postignuća, ne pripremaju ih za suočavanje s poteškoćama. Dweck (2017) objašnjava kako pretjerano hvaljenje potiče fiksni način razmišljanja i bespomoćnu reakciju na poteškoće. Djeca oduševljeno primaju pohvale, ali čim naiđu na prepreku dovode u pitanje svoje urođene sposobnosti čime učinak opada. Nasuprot tome, hvaljenje procesa u kojem su djeca uključena, poput ustrajnosti u napornom radu, dovodi do fleksibilnog misaonog postava i orijentiranost na svladavanje poteškoća. Izazovne situacije upućuju na potrebu za dodatnim trudom, a ne na nesposobnost djeteta. Pohvale su važno sredstvo putem kojega djeca postaju svjesna uvjerenja i vrijednosti svojih roditelja. Djeca koja primaju pohvale za trud i djela mogu izgraditi vrlo različit sustav vjerovanja od djece koja primaju pohvale za sposobnosti. Primjerice, pohvala „danas si na treningu pokazao izuzetnu volju i predanost“ upućuje na vjerovanje da su izvori postignuća trud i zalaganje, dok djeca koja primaju pohvale za svoje talente poput „stvoren si za nogomet“ smatraju da su za njihova postignuća odgovorne fiksne osobine (Gunderson i sur., 2013). Drugim riječima, djeca smiju primati neograničen broj pohvala sve dok su temeljene na

procesu napretka – ono što su postigli vježbom, učenjem, upornošću i dobrim strategijama. Mišljenje autorice Dweck o pohvalama podržao je Haim Ginott, dječji psiholog, koji je došao do istog zaključka (Dweck, 2006, str. 178): „Pohvala se ne bi trebala baviti karakteristikama djetetove osobnosti, već njegovim naporima i postignućima.“

Predmet neuspjeha još je jedna točka u kojoj se fiksni i fleksibilni misaoni postav značajno razlikuju. Neuspjeh je sastavni dio svakog učenja, a način nošenja s istim određen je atribucijama koje pojedinac pripisuje ishodu. Mihaljević Djigunović (1998, str. 55) atribucije definira kao „načini na koje pojedinac sebi i drugima objašnjava uzrok svog uspjeha ili neuspjeha“. Atribucijama nazivamo uzroke ili razloge kojima pojedinci svoj uspjeh ili neuspjeh objašnjavaju sebi i drugima. Međutim, atribucije najčešće ne označavaju „stvarne“ uzroke ishoda. Teoretičari upravo vlastite interpretacije mogućih uzroka smatraju mnogo utjecajnijima od stvarnih razloga nečijeg uspjeha ili neuspjeha (Williams, 2015).

Smatra li pojedinac da njegov uspjeh ovisi o sposobnostima, može se osloniti na vlastite potencijale i nastaviti se truditi, ali može rezultirati drukčijim ishodom, tj. javlja se pasivnost za daljnje djelovanje ukoliko pojedinac neuspjeh pripíše nedostatku sposobnosti. Takva interpretacija nedovoljne kompetentnosti rezultira nepoželjnim načinom atributiranja. Fleksibilni misaoni postav uspjeh pripisuje trudu, marljivom radu i odlučnosti u izazovnim situacijama. Neuspjeh dovodi do pitanja *zašto?* i što se može poduzeti kako bi se napredovalo. Osobe s takvim načinom razmišljanja uče iz negativnih iskustava na koje svakodnevno nailazimo. Fiksni misaoni postav uspjeh pripisuje urođenom talentu i znanju koje se treba dokazati drugima. Izbjegavanje izazova garantira pozitivne ishode jer isključuje mogućnost neuspjeha (Dweck, 2006).

Bitan pojam koji definira cjeloživotnu sposobnost prilagodbe pojedinca pod utjecajem različitih iskustava jest neuroplastičnost. Neuroplastičnost opisuje sposobnost mozga da se mijenja, preoblikuje i reorganizira u svrhu prilagođavanja novim situacijama. Neuronske mreže nisu specificirane genetskim ograničenjima, već se pojavljuju i nestaju tijekom cijelog života, ovisno o iskustvima (Demarin i Morović, 2014). „Mozak, dakle, nije gotova, zadana struktura, njegovo je bitno svojstvo plastičnost, mogućnost da se mijenja i zadržava u svojoj građi i funkciji one promjene koje su nastale aktivnim nastojanjima i učenjem“ (Čudina-Obradović, 2017, str. 19). Četiri su glavne vrste neuroplastičnosti uočene kod djece: adaptivna, oštećena, pretjerana i plastičnost koja čini mozak osjetljivim na ozljede. Adaptivna se odnosi na promjene koje se događaju kada djeca vježbaju posebnu vještinu i omogućavaju mozgu da se prilagodi funkcionalnim ili strukturnim promjenama u mozgu; oštećena se odnosi na promjene koje

nastaju zbog genetskih ili stečenih poremećaja; pretjerana se odnosi na reorganizacija novih, neprilagođenih puteva koji mogu uzrokovati invalidnost ili poremećaje, a plastičnost koja čini mozak osjetljivim na ozljede se odnosi na stvaranje štetnih neuronskih puteva koji ozljedu čine vjerojatnijom ili utjecajnijom (Mundkur, 2005).

Budući da pojedinac može promijeniti način na koji se neurološki aktivira mozak, može promijeniti i način razmišljanja. Ova neurološka fleksibilnost znači da možemo poboljšati svoje vještine sve dok smo spremni uložiti kognitivne napore. Slijedom toga, neuroplastičnost označava mogućnost prelaska iz fiksnog u fleksibilni način razmišljanja. Poticanje fleksibilnog misaonog postava podučavanjem neuroplastičnosti ima općenito pozitivan učinak na motivaciju, postignuća i aktivnost mozga (Sarrasin i sur., 2018).

Misaoni postav predstavlja koncept važan za pedagogiju sporta jer se primjenom psiholoških intervencija stvara fleksibilni način razmišljanja koji sportašima omogućuje najbolje rezultate (Williams, 2015), stoga se u daljnjem radu misaoni postav razmatra u kontekstu sporta i odgoja mladih sportaša.

3. PEDAGOGIJA SPORTA

Raznolikost, nepredvidivost i intenzitet sporta predstavljaju sportašu izazove i na fizičkoj i na psihičkoj razini. Iako je fizička komponentna još uvijek najčešća asocijacija vezana uz sport, uviđa se značenje razvoja kognitivne, konativne i psihomotorne sfere ličnosti sportaša u cilju njegovog cjelovitog razvoja. Za potrebe ovog rada objasniti će se upravo značenje pedagogije sporta i rekreacije kao i njena važnost i utjecaj na misaoni postav sportaša.

Sport je danas jako popularna aktivnost među djecom i odraslima kako u rekreacijskom, tako u profesionalnom obliku. Stručnjaci, roditelji i sami sportaši uviđaju pozitivne doprinose sporta u psihofizičkom odgoju djeteta. Osim što priprema djecu na napore u fiziološkom pogledu, sport pridonosi održavanju proporcije između fizičkog i psihičkog opterećenja. U današnje vrijeme kada su računala zamijenila igrališta i druženja, bitno je prepoznati dobrobiti sporta u životu djece. Sport ima značajnu ulogu u razvoju socijalizacije i društvenom prilagođavanju zajednici. Nadalje, sport sudjeluje u izgradnji djetetove volje i karaktera, razvija naviku i svijest o redovitoj tjelovježbi te razvija pozitivne psihosocijalne osobine djeteta (Barić i Horga, 2006; Krstin, 2018; Krželj, 2009). Sportska psihologija nastoji istražiti sportske izvedbe, stabilizirati ih i poboljšati tražeći odgovarajuću ravnotežu između fizioloških i psiholoških dimenzija izvedbe. Tradicionalno, sportaši su posvetili većinu priprema svojim fizičkim kondicijama i tehničkim vještinama. Često se može previdjeti važnost i značenje psihološke pripreme. Ljudski um je složen i zahtijeva kontinuirani rad s ljudima koji uče i razvijaju se različitim brzinama. Sportska psihologija nudi napredak u mentalnim aspektima atletskog natjecanja i izvedbe. Istraživanja pokazuju da mentalni trening, uz tjelesni, može poboljšati rezultate mnogo više od samog tjelesnog treninga jer se bavi probijanjem mentalnih barijera koje ih sprječavaju u postizanju njihovog najvećeg potencijala. Tjelesna aktivnost i tjelovježba povezani su s pozitivnim učincima za mentalno zdravlje kao što su poboljšano samopoimanje, samopouzdanje, pozitivna slika o tijelu, emocionalna stabilnost i percepcija (Kumar i Shirotriya, 2010; Taylor, Sallis i Needle, 1985).

Autor Milat (2005) definira pedagogiju kao znanost o procesu stjecanja znanja, razvoja intelektualnih, socijalnih, emocionalnih i psihomotoričkih vještina, sposobnosti i umijeća te stavova i razumnih interesa. Kao znanost o osposobljavanju pojedinca za život, pedagogija usmjerava proces kognitivnog, afektivnog i psihomotoričkog područja ličnosti. Znanje i fizička sprema preduvjet su postignuća u sportu, a da bi se to postiglo Milat (2005, str. 23) tvrdi da: „profesionalni rad zahtijeva neke specifične vještine i specifična znanja, ali motiviranost,

poznavanje sredstava, načina i cilja aktivnosti i obavljanje aktivnosti bitni su uvjet za stjecanje vještina i znanja“. Dakle, prilikom definiranja sporta potrebna je primjena znanja iz psihologije i pedagogije.

Sportska pedagogija je višedimenzionalni, višeslojni pojam koji predstavlja složen proces učenja u tjelesnom odgoju i sportu mladih, stoga je u njenom određenju potrebno spojiti znanja iz pedagogije i kineziologije. Armour (2011) ističe zahtjev da se shvati da je sportska pedagogija kao poddisciplina u području sportskih znanosti u jedinstvenom položaju okarakterizirana svojom funkcijom asimiliranja svih ostalih relevantnih poddisciplina istog područja. Ključni teorijski korijeni sportske pedagogije su teorija obrazovanja, sociologija, psihologija, povijest, filozofija i socijalna politika. Osim toga, vrsni trener mora se oslanjati na znanja i vještine naučene iz fiziologije, biomehanike, praktičnog sporta, čak i nekih umjetničkih predmeta - doista, s gotovo bilo kojeg mjesta koje se povezuje sa sportom.

Razumijevanje sportske pedagogije na ovaj način važno je kako bi se uspostavila kao konceptualni i praktični prostor u kojem se znanje iz svih drugih poddisciplina područja sportskih znanosti spaja u interesu djece, mladih i njihovog učenja. Iz toga proizlazi pet posebnih znanstvenih zadataka sportske pedagogije, a to su:

1. otkrivanje znanstvenih spoznaja o mogućnostima humanog odgoja mladeži u slobodnom vremenu i slobodnim aktivnostima u svim sportskim aktivnostima,
2. usustavljivanje konzistentnog sustava pedagogije sporta i rekreacije,
3. razvijanje metodologije kojom se mogu uspješno istraživati svi zadaci sportske pedagogije,
4. suradnja sa svim znanostima koje sa svojih gledišta proučavaju sport i rekreaciju radi ostvarivanja načela interdisciplinarnosti i transdisciplinarnosti i
5. strukturiranje metodika za svako područje realizacije ciljeva i zadataka sportske pedagogije (Lukić, 2004, str. 19).

Sportska pedagogija zainteresirana je za načine na koje se djeci i mladima može pružiti podrška u učenju vještina specifičnih za sport i, što je važnije, način organizacije učenja kako bi se osiguralo da svojim sudjelovanjem ostvare veće osobne, društvene i zdravstvene dobrobiti (Armour, 2011).

S druge strane, Schmidt-Millard (2003) smatra da je u kontekstu pedagogije sporta prikladnije govoriti o više znanstvenih disciplina koje čine znanost o sportu. Prema tom autoru postavlja se pitanje može li pedagogija sporta biti integrirajuća točka spajanja različitih sportskih znanosti

s obzirom da nije afirmativna prema sustavu samog sporta. Pedagogija sporta nije znanstvena disciplina, već teorija ponašanja koja proučava pedagoško samopoimanje, integritet i autonomiju pojedinca, čime pripada manjini u polju sportskih znanosti. „Zadatak moderne sportske pedagogije je pomoći budućim učiteljima tjelesne i zdravstvene kulture u razvoju pedagogije kompetentnog podučavanja, koje uključuje i orijentaciju u korist praktične važnosti različitih sportskih znanosti“ (Schmidt-Millard, 2003, str. 1).

3. 1. Povezanost pedagogije i psihologije sporta

Pedagogija i psihologija sporta srodne su znanosti koje se bave proučavanjem mentalnog procesa i dobrobiti sportaša, stoga je nužna suradnja pedagoga i psihologa u sportskim ustanovama. Zulić i Frapporti-Roglić (2013, str. 1) psihologiju definiraju kao „znanost o ljudskom ponašanju i mentalnim procesima“, a njen cilj je objasniti, predvidjeti, te kontrolirati ponašanje ljudi. Autori navode ponašanje čovjeka, svjesno iskustvo pojedinca i nesvjesne psihičke procese kao predmete proučavanja psihologije. Ponašanje u užem smislu odnosi se na one aktivnosti čovjeka koje može opaziti druga osoba. Svjesno iskustvo označava percepciju kako vanjskog, tako i unutarnjeg svijeta, odnosno misli, želje i osjećaji pojedinca. Nasuprot tome, nesvjesni psihički procesi su misli, želje i strahovi pojedinca, kojih on nije svjestan, ali koji usprkos tome utječu na njegovo ponašanje.

Psihologija sporta dio je primijenjene psihologije koja se bavi „interakcijama između psihologije i sportske izvedbe, uključujući psihološke aspekte optimalne izvedbe, psihološku dobrobit sportaša, timova, trenera i sportskih organizacija te vezu između fizičkog i psihološkog funkcioniranja“ (Barker, Neil i Fletcher, 2016, str. 2). Predmet proučavanja sportske psihologije može biti cjelokupno ponašanje ili različita psihološka područja ponašanja, tj. afektivno, kognitivno, motivacijsko ili senzorno-motoričko područje (FEPSAC, 1996). Psihologija sporta dijeli se na 4 područja: istraživanja motoričkog učenja, istraživanja motoričkog postignuća, psihologija sporta u užem smislu i socijalna psihologija sporta (Salmela 1979, prema Zulić i Frapporti-Roglić, 2013).

Motoričko učenje istražuje principe učenja jednostavnih i složenih motoričkih zadataka, dok se motorička postignuća baziraju na kratkoročnom motoričkom pamćenju i motornoj kontroli.

Psihologija sporta u užem smislu proučava ličnost sportaša, stavove, anksioznost, agresivnost te motivaciju postignuća, a socijalna psihologija sporta istražuje strukture grupe. Osim sportskih psihologa, znanja iz područja psihologije sporta služe trenerima kako bi bili efikasniji i uspješniji u vođenju sportaša. Nadalje, sami sportaši koriste ova znanja da pomoću psihičkog treninga usvoje razne psihičke vještine kojima je zajednički cilj postizanja što veće kontrole nad samim sobom, svojim sposobnostima i emocijama, posebno u važnim trenucima natjecanja, kako bi postigli što bolji sportski uspjeh (Zulić i Frappanti-Roglić, 2013).

Sportska psihologija proučava motivaciju, nasilje, vodstvo, grupnu dinamiku, tjelovježbu i psihološku dobrobit, misli i osjećaje sportaša te mnoge druge dimenzije sudjelovanja u sportu i tjelesnoj aktivnosti. Između ostalih funkcija, suvremeni sportski psiholozi vode satove sportske psihologije, provode istraživanja i rade sa sportašima, trenerima i sudionicima vježbi kako bi poboljšali izvedbu i poboljšali kvalitetu sporta i vježbanja. Primijenjena sportska psihologija bavi se psihološkim čimbenicima koji utječu na sudjelovanje i izvedbu u sportu i vježbanju, psihološkim učincima koji proizlaze iz sudjelovanja te teorijama i intervencijama koje se mogu koristiti za poboljšanje izvedbe i osobnog rasta (Barker i sur. 2016; Williams, 2015). Psihologija sporta znatno je porasla posljednjih godina, o čemu svjedoči i broj trenera i sportaša koji uviđaju beneficije sportske psihologije za postizanje konkurentne prednosti. Ti su se pojedinci okrenuli raznim programima psihološke obuke kako bi, među ostalim, savladali načine upravljanja stresnim situacijama, kontrolu, koncentraciju, poboljšali samopouzdanje i povećali komunikacijske vještine i sklad tima. (Williams, 2015). Dakle, sportski psiholozi su mentalni treneri koji educiraju sportaše i trenere o psihološkim vještinama i njihovom razvoju s ciljem poboljšanja sportske izvedbe. Upravo ova edukacija trenera o unutarnjim procesima sportaša povezuje psihologiju sporta sa pedagogijom sporta – da bi trener bio kompetentan treba ovladati stručnim sportskim znanjem, organizacijskim i socijalnim vještinama. Posebno treba naglasiti odgojnu ulogu trenera prema djeci i mladim sportašima. Odgoj nije baziran samo na sportskom odgoju, već rastu i razvoju cjelovitih osoba.

3. 2. Dijete i sport

Osim poslovice „zdrav duh u zdravom tijelu“, prednosti sporta za djecu su višestruke. Djeca koja sudjeluju u sportu općenito su zdravija, postižu bolji uspjeh u školi, imaju bolje razvijene socijalne vještine i više su timski orijentirana. Sportske aktivnosti djece i mladih trebaju biti postavljene u smjeru uravnoteženog psihofizičkog razvoja s ciljem razvoja stavova, navika i

vrijednosti. Treba biti svjestan da sport privlači dijete zbog zabave, igre, kompetitivnosti i timskog duha, a odbija ga pritisak, ambicioznost roditelja, nazadovanje i nezainteresiranost (Krželj, 2009). Ljubav prema sportu vrijednost je koju treba njegovati i poticati od malih nogu bilo da je riječ o rekreaciji usmjerenoj na druženje s prijateljima ili profesionalnom bavljenju sportom. Organizirana sportska aktivnost primjerena dobi djeteta izrazito povoljno utječe na razvoj djece i mladih usmjerena ka odgojno-obrazovnim vrijednostima. Uvriježena mišljenja o korisnosti sporta za djecu poput: „sport gradi karakter“ ili „sport jača disciplinu i ličnost“ zasigurno su točna, no u kojoj će mjeri takvo djelovanje biti primjenjivo ovisi o samom mladom sportašu i brojnim vanjskim faktorima koji utječu na sportsku izvedbu. „Odgojno djelovanje u ovom se segmentu očituje u promjeni i oblikovanju navika mladog sportaša, te razvoj odgovornosti. Naime, sustavni sportski trening traži red, rad i disciplinu, osobito ukoliko se pretendira na razvoj uspješne sportske karijere i sportskih rezultata. To znači predanost sportu i treniranju kao obavezi, razvoj radnih navika i osobne i kolektivne odgovornosti“ (Barić i Horga, 2006, str. 10). Upravo ovakvim pristupom sportu mladi sportaš oblikuje vlastiti sustav vrijednosti, što se manifestira u ostalim segmentima njegova života, školi, socijalnim odnosima i sl. Barić i Horga (2006) smatraju da se na ovaj način jača i pripadnost grupi čime se smanjuje vjerojatnost sukoba i razvoj negativnih emocija kao posljedica sankcija. U tom je procesu nužna integracija roditelja u sustav treninga i suradnja s trenerom.

3.2.1. Rast i razvoj mladih sportaša

Sportska aktivnost je područje zadovoljavanja djetetovih potreba, ali i područje u kojemu posebno nadareno dijete može u potpunosti izraziti svoje stvaralačke potencijale. U sustavu sporta djece i mladih važno je uspostaviti optimalnu interakciju svih okolinskih faktora koji mogu podržati i pojačati efekte dugoročne sportske pripreme. Mnoštvo interakcija koje se odvijaju za vrijeme bavljenja sportom utječu i na formiranje ličnosti mladih sportaša, odnosno kompleksa odgojnih vrijednosti, a time i na sportsko postignuće. Na odgoj mladih sportaša utječu treneri, nastavnici, roditelji, škola, grupa vršnjaka i okolina. Neupitno je da su najznačajniji čimbenici rasta i razvoja sportaša sportska institucija kojoj pripada, osoba koja ga obučava, drugi sudionici sportskog treninga i sam sportaš – njegove predispozicije i sposobnosti i vlastiti aktivitet u trenažnom procesu. Unutar sustava sporta navode se četiri specifična sustava: sportski klub, trener, suigrači i mladi sportaš. Svaki od navedenih podsustava ima svoje specifičnosti i aktivno sudjeluje u interakcijama koje čine sportski trening. Na rast i razvoj

sportaša primarno utječe njegov sportski talent i trenažni proces, ali i njegova okolina, između kojih se ističu obitelj sportaša, škola i društvena sredina. Stoga je potrebno razmotriti humanističku dimenziju u procesu rasta i sportskog sazrijevanja i analizirati utjecaj okolinskih čimbenika koji mogu pojačati ili prigušiti sportski razvoj djece i mladih. (Donlić, Marušić Štimac i Smojver-Ažić, 2005; Milanović i Milanović, 1992).

Proučavanje rasta i razvoja mladih sportaša usmjereno je na: istraživanje sazrijevanja i obrazaca razvoja povezanih s iskustvom u psihosocijalnim čimbenicima koji utječu na sudjelovanje u sportu, određivanje uloge iskustva sudjelovanja u sportu u razvoju psiholoških, socijalnih i tjelesnih kompetencije i strukturiranje okolinskih čimbenika i zadataka unutar sportskog okruženja s ciljem poboljšanja mentalnog i tjelesnog razvoja (Wiese-Bjornstal, Lavoie i Omli, 2009).

Sportska aktivnost omogućava svakoj osobi zadovoljavanje više osnovnih ljudskih potreba i to za kretanjem, vježbanjem, igrom, kao i potreba za sigurnošću, redom i poretkom, za pripadanjem i ljubavlju, za samopoštovanjem i poštovanjem drugih te za samoostvarenjem. Zadovoljenje potreba tjelesnom aktivnošću i sportom prikazano je Maslowljevom humanističkom teorijom ličnosti koja objašnjava ljudsku motivaciju zasnovanu na ispunjenu različitih razina potreba (Maslow, 1984, prema Sindik i Brčić, 2012). Prema toj teoriji, svaki pojedinac ima određene ciljeve koje želi postići. U dinamici zadovoljenja potreba vlada pravilnost i red: neki motivi i ciljevi imaju prioritet u odnosu na druge, tj. ciljevi se ispunjavaju hijerarhijskim redosljedom. Kada su određene razine potreba zadovoljene, mogu se zadovoljavati potrebe koje su na višoj sljedećoj razini i tako redom (Mathes i Edwards, 1978; Sindik i Brčić, 2012). Povezanost spomenute teorije s rastom i razvojem mladih sportaša veže se za prvu razinu hijerarhije. Na toj se razini nalaze potrebe vezane za biološko funkcioniranje, a sportska aktivnost može tako predstavljati uvjet za preživljavanje i biti izvor i početak puta na kojem će dijete, zadovoljavajući svoju primarnu, biološku potrebu za kretanjem, zadovoljavati i potrebe viših razina hijerarhije. Nakon što je zadovoljilo primarnu potrebu za kretanjem u procesu sportskih aktivnosti, u djetetu se javlja težnja da u sportu zadovolji i svoju potrebu za sigurnošću. Ovu potrebu može zadovoljiti strukturiran i proveden proces sportskog treninga. Mladi sportaši osjećat će opuštenost u uvjetima u kojima postoji određeni stalni red i raspored događanja u sportskom klubu. Takvi uvjeti pružaju mu mogućnost predviđanja događanja i samim time sigurnost. Nadalje, u djetetu se javlja potreba za pripadanjem i ljubavlju. Pripadanje sportskom timu bogatstvo je koje oblikuje mlade ljude. Dodamo li tome i kvalitetan odnos s trenerom i suigračima, neosporivo je kako sport u potpunosti zadovoljava

ovu razinu potrebe. Ukoliko su potreba za kretanjem, sigurnošću i pripadanjem zadovoljene, utoliko se javlja potreba za samopoštovanjem i potreba da nas drugi poštuju. Upravo ova potreba naglašava važnost komunikacije između trenera i sportaša koja je često zanemarena. Uzajamno povjerenje i poštovanje djeluje na ličnost, a time i na odgoj sportaša (Milanović i Milanović, 1992). „Ako dijete zadovolji svoje potrebe za samopoštovanjem, dolazi u poziciju da se samoaktualizira. U sportskom treningu ustrajat će samo djeca sportaši koji su uspjeli zadovoljiti svoju potrebu za samopoštovanjem, pa će imati ustrajnosti postići sve ono što su mogli postati, tj. samoostvarit će se postićući najviši cilj bavljenja sportom i najviši cilj svakog čovjeka: odrasti i uspješno živjeti svojim autentičnim životom. Mogućnost da dijete tijekom bavljenja određenim sportom zadovolji svoje potrebe za sigurnošću, za pripadanjem i ljubavlju, za poštovanjem svojeg ja i, na kraju, samoaktualizacijom, predstavlja ono što dijete motivira na učenje, vježbanje i natjecanje“ (Pulkkinen, 2008, prema Sindik i Brčić 2012, str. 4).

3. 2. 2. Faze u razvoju djece kao vrhunskih sportaša

Zulić i Frapporti-Roglić (2013.) navode četiri faze u razvoju djece-sportaša koja postižu vrhunske sportske uspjehe. Prva je ulazak u svijet sporta. Ova se faza bazira na zabavi i razvoju kroz sportske aktivnosti. Dijete se okušava u različitim sportovima dok se ne odluči za jednog od njih. Dijete prima podršku u svom slobodnom izboru čime se povećava uspjeh u njegovoj aktivnosti. Roditelji ne forsiraju pobjeđivanje kao glavni cilj bavljenja sportom, već njeguju odgovornost i važnost ustrajnosti u onom što se radi. Sljedeća je faza ulaganja. Ona nastupa kada se kod djeteta prepozna talent za određen sport te ga se počinje usmjeravati i specijalizirati za taj sport. U ovom procesu važnu ulogu ima trener, on planski i dugoročno radi na razvijanju njegovog talenta, a naglasak je na tehničkom razvoju sportske vještine. Roditelji osiguravaju stalnu logističku, vremensku, emocionalnu i financijsku potporu. Treća faza je faza savršene sportske izvedbe. Sportaš je prepoznat kao vrhunski i pod vodstvom stručnog trenera usavršava svoju izvedbu višesatnim treniranjem. Cilj ove faze je pretvorba usvojenih tehničkih vještina u vrhunsku sportsku izvedbu, naglašavajući osobni pečat sportaša. Roditeljska uloga sada jenjava, ali je i dalje važan izvor socijalne podrške. Posljednja faza je faza održavanja odličnih rezultata, koja pred sportaša postavlja značajne zahtjeve. Sportaš je prepoznat kao izuzetan i pažnja se usmjerava na održavanje izvrsnih rezultata koje je već postigao intenzivnim bavljenjem sportom.

Kako bi postigli vrhunske razine sportskih vještina, istraživanja pokazuju kako je potrebno najmanje deset godina predanog i napornog treniranja uz asistenciju trenera koji vodi i olakšava poboljšanje izvedbe. Trenažni proces zahtijeva sve veću količinu uloženog vremena vježbanja kako sportaši prelaze na više razine natjecanja. Međutim, iako su za postizanje sportskih izvedbi svjetske klase potrebna intenzivna predanost i priprema, proces razvoja mladih sportaša mora istodobno osigurati razdoblja psihičkog i tjelesnog odmora kako bi se omogućilo mentalno i tjelesno oporavljanje, regeneracija tkiva i izbjegavanje ozljeda (Wiese-Bjornstal, Lavoie i Omli, 2009). Većina djece koja su kasnije postali vrhunski sportaši, na početku bavljenja sportom nisu imala šampionske ambicije, kao ni njihovi roditelji. Njihovo bavljenje sportom baziralo se na aktivnom životnom stilu, isprobavanju različitih sportova i ponajprije, bavljenju sportom radi zabave, uživanja i skladnijeg i potpunijeg osobnog razvoja. Tek kad su isprobavanjem i igrom pronašli sport koji im najviše odgovara, njihove su ambicije u tom sportu porasle. Upravo bi takav trebao biti životni put budućeg vrhunskog sportaša: bez roditeljskog pritiska i prevelikih očekivanja okoline, zasnovan na ljubavi prema sportu (Zulić i Frappanti-Roglić, 2013).

4. ODGOJ MLADIH SPORTAŠA

Prema Vukasoviću, odgoj je definiran kao „proces formiranja čovjeka, izgrađivanja i oblikovanja ljudskog bića sa svim njegovim tjelesnim, intelektualnim, moralnim, estetskim i radnim osobinama“ čiji je cilj „izgrađivanje potpune ljudske osobnosti“ (Vukasović, 1994, str. 39, prema Degmečić, 2014). Autor Bašić slično definira odgoj smatrajući ga cjelokupnim procesom razvoja čovjeka kao ljudskog bića, odnosno procesom razvoja čovjekove osobnosti (Bašić, 2000, prema Bognar, 2015). Ovakvo shvaćanje odgoja u širem smislu autor Milat zamjenjuje pojmom osposobljavanja, a pojam odgoja sužava na voljno područje ljudskog djelovanja. Njegova definicija odgoja označava „proces formiranja stavova, razvijanja razumnih interesa, izgradnju emocija, navika – ponašanja“ (Milat, 2005, str. 48).

U svom opsežnom shvaćanju odgoja, Polić (2006) upozorava na razliku između *odgoja* i *manipulacije* koja je primjenjiva u interakciji odgajatelja i mladog sportaša. Tradicionalni prikaz odgoja pod geslom „*red, rad i disciplina*“ u odgojnom se području shvaća kao manipulacija, odnosno „postupak ili skup postupaka kojima se razvitak djetetovih moći podređuje interesima i zahtjevima onih koji nad njime imaju vlast“ (Polić, 2006, str. 30). Drugim riječima, dijete se koristi kao sredstvo za ostvarenje izvanjskog cilja, tj. njime se ne upravlja na njegovu dobrobit, nego na dobrobit onih koji njime manipuliraju. Čest je slučaj forsiranja nadobudnih roditelja sportaša koji vlastite neispunjene ciljeve žele ostvariti preko sportskih uspjeha svoje djece čime se gubi smisao odgoja. Ako je u biti manipulacije upravljanje djetetom kao sredstvom za ostvarenje nekih njemu unaprijed i izvanjskih postavljenih ciljeva, onda odgoj upravo to nije i ne smije biti. Dakle, dijete nikada nije sredstvo, već krajnji cilj ili svrha odgoja. Trener je dužan uvidjeti da se djetetovi potencijali ne razvijaju zbog obavljanja ili zadovoljavanja određene aktivnosti jer se odgoj zasniva na ljudskom izgrađivanju. Stoga, odgojna uloga trenera je dijete „postaviti na vlastite noge“ i poduprijeti njegov razvoj utemeljen na „vrijednosnom umjeravanju, obogaćivanju, oplemenjivanju i izgrađivanju čovjeka“ (Vukasović, 2010, str. 100). Polić zaključuje kako je odgoj „*su-djelovanje* zasnovano na uzajamnom poštivanju, na ravnopravnosti i autonomiji sudionika, utemeljeno u poštovanju drugog kao drukčijeg, samosvojnog, autonomnog, slobodnog bića. Kao *su-djelovanje* u slobodi, to poštovanje mora biti uzajamno“ (Polić, 2006, str. 31). Upravo uzajamno poštivanje djeteta, roditelja i trenera, kao i ostalih sudionika sportskog kluba, pridonosi optimalnom odgoju mladog sportaša. Gledano s ovog aspekta, proces odgoja u najvećoj mjeri određuje kvaliteta međuljudskog odnosa odgajatelj – odgajnik, odnosno u

kontekstu sporta trener – sportaš. Slijedom toga, Zulić i Frappanti-Roglić (str. 5, 2013) navode odrednice odgoja sportaša kao interakcijsko-komunikacijskog procesa:

1. zasniva se na međuljudskom odnosu trenera i sportaša – to nije površan, već dubok odnos njih dvojice kao cjelovitih bića, u koji oni istupaju svim svojim bićem, svojim emocijama, načinom razmišljanja itd.,
2. zasniva se na njihovoj suradnji, tj. zajedničkom radu u kojem oba sudjeluju, iako nisu u tome ravnopravni,
3. ovisi o kvaliteti interakcije i komunikacije trenera i sportaša – važno je da se oni dobro razumiju, da je trener spreman način komunikacije prilagoditi sportašu, i da je sportaš spreman prihvatiti sadržaj trenerove komunikacije,
4. trener i sportaš aktivni su u komunikaciji, iako trener ima vodeću ulogu,
5. trener utječe na sportaša, i sportaš na trenera – način trenerovog ponašanja jednim dijelom ovisi o tome kako se ponaša sportaš.

4. 1. Uloga trenera u odgoju mladih sportaša

Odgojno-obrazovna uloga trenera neosporiva je u razvoju mladih sportaša. Odgojno djelovanje trenera u sportskom okruženju može se promatrati kroz oblikovanje moralnih vrijednosti sportaša te razvoj socijalnih kompetencija, navika, radne discipline i sl. (Barić i Horga, 2006).

Strukturiranim treningom trener utječe na proces stjecanja znanja, razvoj potencijala i usavršavanje motoričkih vještina. Trener treba biti sposoban primijeniti znanja iz različitih područja u trenažnom procesu s ciljem poboljšanja sportske izvedbe. U načinu djelovanja i komuniciranja sa sportašima, značajno područje zauzima upravo pedagogija. „Svaki trener, bez obzira u kojem mu je stupnju to namjera ili nije, odgojno djeluje na svoje sportaše. Ukoliko to čini intencionalno i ukoliko su zadovoljene neke poželjne pretpostavke (npr. adekvatna razina kognitivne zrelosti sportaša, adekvatna motivacijska struktura, pozitivna motivacijska klima u ekipi/klubu i suradljivost roditelja) može se reći da postoje i optimalni uvjeti za odgojno djelovanje na mladog sportaša“ (Barić i Horga, 2006, str. 7). Trener predstavlja uzor mladim sportašima prenoseći svoja znanja i iskustva. Međutim, njegova odgojna uloga zahtijeva osposobljavanje sportaša da prenesena znanja i iskustva razvijaju i usavršavaju u osobnom razvoju. Osposobljavanje se ne odnosi samo na sportske aktivnosti, već i na ostala područja

odgoja mladih sportaša. Stoga, trener u svom odgojnom djelovanju treba biti upoznat s mogućnostima sportaša te prilagoditi način rada i ciljeve sa sposobnostima djeteta. Verbalna agresija, stalne kritike i postavljanje nedostižnih ciljeva snižavaju samopouzdanje mladih sportaša, a osjeti li se dijete ugroženo na treninzima, izgubit će motivaciju za bavljenjem sportom. Potrebno je naglasiti odgojnu ulogu trenera jer uz fizičku spremu, trener značajno utječe i na psihički razvoj djece i mladih (Zulić i Frapporti-Roglić, 2013). Doista, gotovo sve što treneri rade, može se promatrati kao pokušaj povećanja određenih željenih ponašanja i smanjenja neželjenih ponašanja.

Kompetentnost trenera ogleda se kroz korištenje različitih obrazovnih i psihosocijalnih strategije koje ih čine učinkovitima. Ove strategije uključuju socijalnu psihologiju (stvaranje učinkovite i motivirajuće klime za učenje koje odgovaraju željama sportaša), kognitivnu psihologiju (količina informacija koje treba pružiti sportašima na različitim razinama psihološkog razvoja obzirom na raspon njihove pažnje i razinu izvedbe), te obrazovnu psihologiju (poučavanje motoričkih i sportskih vještina). Kako sportaši sazrijevaju i dosežu više razine natjecanja, žele trenere koji su tehnički i socijalno kompetentni. To znači da treneri moraju ovladati sportom kojim se bave i biti u stanju podučavati i razvijati vještine sportaša, a istovremeno pružiti sigurnost i potporu kao doprinos razvoju njihove autonomije. Kvalitetan trener, prema mladim sportašima, je vjerodostojan, pouzdan i zabavan, te preuzima uloge menadžera, učitelja, trenera i stručnjaka za poboljšanje izvedbe (Wiese-Bjornstal, Lavoie i Omli, 2009).

Utjecaj trenera na misaoni postav sportaša najbolje se oslikava u davanju povratnih informacija, tzv. *feedback*. Povratne informacije utječu na sportaše kroz njihovu percepciju fizičkih sposobnosti, napora i budućih očekivanja uspjeha. Zulić i Frapporti-Roglić (2013) savjetuju da se povratne informacije o uspjehu daju na temelju uloženog truda, osobnog napretka te aktivnog sudjelovanja u sportskoj aktivnosti. Upravo takav pristup potiče fleksibilni misaoni postav jer se djeca usmjeravaju na ulaganje što većeg truda, a ne na to koliko su sposobna za nešto. Treneri trebaju izbjegavati vrednovanja na osnovi normativnih kriterija i usporedbe s drugima jer takva mjerila upućuju na fiksni način razmišljanja. Stoga je, kao što je ranije spomenuto, dobro izvedena povratna informacija ključna za uspostavu pozitivnog okruženja usmjerenog na zadatke za stvaranje dugoročne predanosti sudjelovanju u sportu. Treneri koji stvaraju motivacijsku klimu usredotočenu na kažnjavanje, kritiku i favoriziranje stvaraju sportaše za koje je vjerojatnije da će odustati od sporta od trenera koji stvaraju motivacijsku klimu usredotočenu na davanje povratnih informacija, ohrabrenje, poboljšanje vještina i jednakost.

Sportaši s fiksnim načinom razmišljanja ignoriraju konstruktivne povratne informacije i osjećaju se ugroženima zbog uspjeha svojih suigrača. Sportaši s fleksibilnim misaonim postavom rado prihvaćaju konstruktivne povratne informacije u svrhu poboljšanja izvedbe učeći iz uspjeha drugih. „Osim toga, ako je trener sklon pružati pozitivne povratne informacije (korektivne, konkretizirane i konstruktivne), to pozitivno djeluje na razinu sportaševe motivacije“ (Barić, 2005, str. 789). Ako se trener usredotoči samo na pobjedu i poraz, te daje povratne informacije na temelju rezultata, tada sportaš uočava da je motivacijska klima fokusirana na ishod. S druge strane, ako je trener fokusiran na zadatke i strategije učenja, tada je kriterij uspjeha učenje i ovladavanje zadatkom. U ovom slučaju, motivacijska klima fokusirana je na uspješnu izvedbu zadatka. Osobni stav i stav prema zadatku, zajedno s motivacijskom klimom, temelj su uključenosti sportaša u izvršavanju izvedbe. (Weinberg i Gould, 2019).

4. 2. Uloga roditelja u odgoju mladih sportaša

Roditelji igraju aktivnu i iznimno značajnu ulogu u procesu rasta i razvoja mladih sportaša. Pozitivan stav roditelja prema sportu potiče djecu na interes i bavljenje sportom od ranog djetinjstva. Osim toga, aktivno sudjelovanje i podrška roditelja u odgoju djece sportaša osigurava motivaciju i ustrajnost tijekom čitave sportske karijere. U skladu s ponašanjem i sudjelovanjem u odgoju djece sportaša, Hellstedt (1987) klasificira tri tipa roditelja:

1. Neangažirani roditelji ne pružaju emocionalnu, psihološku i financijsku potporu. Znakovi nedovoljne uključenosti u sportske aktivnosti njihove djece su izostanak s treninga i natjecanja, minimalno financijsko ulaganje u opremu, nedovoljan interes za sastanke s trenerom u pogledu razvoja vještina djeteta te malo ili nimalo pomoći u postavljanju realnih ishoda i ciljeva izvedbe. Dijete neangažiranih roditelja u treneru pronalazi „zamjenskog roditelja“, što često dovodi do pretjeranog emotivnog vezanja za trenera. U tom slučaju, trener preuzima odgojnu ulogu roditelja.
2. Umjereno angažirani roditelji pokazuju čvrste stavove u odgoju djece sportaša, ali s dovoljno fleksibilnosti da se mladom sportašu omogućí značajno uključivanje u donošenje odluka. Roditelji ovog tipa zainteresirani su za povratne informacije trenera

o razvoju vještina svoje djece te financijski podupiru članstvo djece u sportskom klubu. Djeca umjereno angažiranih roditelja uglavnom imaju dugu sportsku karijeru jer roditelji postavljaju realne ciljeve, a razvoj sportskih vještina prepuštaju trenerskom osoblju.

3. Pretjerano angažirani roditelji prekomjerno su uključeni u trenažni i sportski uspjeh svoje djece. Takvi roditelji nisu u stanju odvojiti vlastite želje od potreba svoje djece i često imaju skriveni plan, nadajući se da će dječji uspjeh kasnije pružiti dodatne mogućnosti u obrazovanju ili profesionalnoj karijeri. Pred djecu postavljaju previsoke i nedostižne ciljeve, čime zamjenjuju ulogu trenera, što dodatno zbunjuje neiskusne mlade sportaše. Pretjerano angažirane roditelje karakterizira prekomjerno prisustvovanje treningu, česti sastanci s trenerom, pretjerana financijska potpora i česti pokušaji osobnog treniranja djeteta. Neprestano zahtijevanje od djeteta da uloži više truda i rada, kažnjavanje neuspjeha i nemogućnost kontrole emocija na natjecanjima, dovodi do prekida bavljenja sportom, jer sportska aktivnost djeci više ne predstavlja ugodu zbog dodatnog fizičkog iscrpljivanja i neprestanog roditeljskog pritiska.

Dječji sportski pedagozi smatraju da se sport treba igrati i da djeca trebaju istinski uživati u njemu, a to je vrlo često i najjednostavnija formula za uspjeh. Prekomjerna briga za djetetova sportska postignuća može jako opterećivati dijete i time uzrokovati dugoročne posljedice, stoga je bitno da roditelj usmjeri dijete prema ostvarivim ciljevima. Osim što nerealno visoki ciljevi mogu izazvati gubitak vjere i samopouzdanja kod mladih sportaša, javlja se mogućnost trajnog narušavanja odnosa između roditelja i djeteta (Krželj, 2009).

Utjecaj roditelja na misaoni postav mladih sportaša započinje stavom roditelja o sportu. Smatraju li roditelji da je pobjeda jedini bitan aspekt bavljenja sportom, dijete će se orijentirati samo na rezultat i izbjegavanje neuspjeha. Trud i angažman gube na značenju u trenažnom procesu, a naglasak je jedino na urođenim sposobnostima. Takvim se postupcima zanemaruje odgoj djeteta sportaša kao cjelokupnog bića, vrednujući ga jedino kroz sportska postignuća. Logično je zaključiti da orijentiranost roditelja na ishode sporta u djeci stvaraju fiksni način razmišljanja zasnovan na talentu mladog sportaša. Nasuprot tome, roditelji koji sport vide kao mjesto razvoja, zabave, druženja i pozitivnog izazova, njeguju stvaranje fleksibilnog misaonog postava za postizanje viših razina ljudskog potencijala. Takav način razmišljanja djece stvara buduće mlade sportaše orijentirane na proces poboljšanja početnih sposobnosti. Oni vjeruju da su vrijeme, trud i ustrajnost dovode do razvoja i konačno - uspjeha. U tom procesu neizostavna je roditeljska podrška kao dodatan poticaj u postizanju sportskih postignuća.

5. PEDAGOG U SPORTSKOM KLUBU

Stručna literatura koja se bavi radom pedagoga u sportskom klubu iznimno je ograničena. Iako se posljednjih desetljeća sve više istražuje značaj i vrijednost cjelokupnog razvoja u sportu, odgoj mladih sportaša još uvijek ostaje zanemarena komponenta u rastu i razvoju djece sportaša. Većina sportskih klubova u Hrvatskoj u sklopu sektora zdravstva i sportske pripreme ima zdravstvenu i fizioterapijsku službu. Međutim, psihološka i pedagoška služba izostaju. Zaboravlja se da psihomotorni razvoj nije jedina komponenta odgoja mladih sportaša. Djelovanje pedagoga u sportskom klubu zasniva se na kognitivnom i konativnom području, što je, uz psihomotorički razvoj, neizostavan dio cjelokupnog odgoja mladih sportaša. Uz sportsku obuku, pedagog pridaje veliku važnost obrazovanju i pozitivnom razvoju osobnosti mladih sportaša. Odgojna uloga pedagoga temelji se na razvoju samopoštovanja, fleksibilnosti, slike o sebi, životnih i komunikacijskih vještina, emocionalne inteligencije i međuljudskih odnosa. Pedagog u sportskom klubu treba posjedovati dobre organizatorske sposobnosti i sposobnost vođenja te sklonost timskom radu. Takva pozicija zahtijeva komunikativnost, iskrenost, dosljednost, pristupačnost, povjerljivost i odgovornost. Sportski pedagog brine o svakom polazniku, radi zajedno sa sportašima na definiranju i usađivanju vrijednosti te je, uz vodstvo trenera, potpora u procesu razvoja svakog igrača¹.

5. 1. Plan i program rada pedagoga u sportskom klubu

Sportska pedagoginja jednog većeg nogometnog kluba u Splitu ustupila je plan i program rada pedagoga u sportskom klubu za potrebe ovog završnog rada. Osnovni zadaci pedagoga u sportskom klubu usmjereni su na organizaciju i planiranje programa rada Pedagoške službe kroz intenzivno i aktivno praćenje razvoja polaznika. U suradnji sa zdravstvenom službom Kluba, pedagog prati psihofizički razvoj mladih sportaša te rješava probleme polaznika sukladno dobnim uzrastima. Pedagog usko surađuje s trenerima u detekciji karakternih osobina polaznika izrađujući procjenu profila polaznika. U suradnji sa školama i roditeljima, sportski pedagog pomaže u prevladavanju osjetljivih faza u razvoju polaznika kroz intenzivno praćenje

¹ Službena mrežna stranica HNK HAJDUK SPLIT (bez dat.). *Akademija*. (preuzeto sa: <https://hajduk.hr/akademija/edukacija>, 30. 8. 2021.)

akademskih uspjeha i savladavanje školskih obveza. Nadalje, pedagog vodi sustavnu pedagošku dokumentaciju, organizira razne pedagoške radionice i brine o polaznicima koji žive van roditeljskog doma.

5. 2. Intervju s pedagoginjom u sportskom klubu

5. 2. 1. Cilj istraživanja

Spoznajni cilj istraživanja bio je utvrditi ulogu pedagoga u sportskom klubu u kontekstu misaonog postava i odgoja mladih sportaša. U skladu s navedenim, u istraživanje se krenulo od *istraživačkog pitanja*: Koja je uloga pedagoga u sportskom klubu u kontekstu misaonog postava i odgoja mladih sportaša?

5. 2. 2. Empirijski pristup istraživanju

5.2.2.1. Uzorak sudionika/-ica istraživanja

Za provedbu istraživanja odabran je jedan veći sportski klub u Splitu, jedini klub koji ima zaposlenog pedagoga, te je empirijsko istraživanje provedeno na prigodnom uzorku jedne pedagoginje u tom klubu. Pedagoginja ima manje od 5 godina radnog staža, prije zaposlenja je volontirala kao sportski pedagog, a i prethodno se bavila sportom.

5.2.2.2. Postupak provedbe istraživanja

U istraživanju je primijenjena deskriptivna metoda istraživanja. Prije provedbe istraživanja obavljani su preliminarni razgovori s pedagoginjom. Istraživanje je provedeno postupkom intervjuiranja, a intervjuiranje je provedeno s pedagoginjom u rujnu 2021.

5.2.2.3. Instrument istraživanja

Za potrebe ovog istraživanja izrađen je strukturirani intervju u kojemu se nalazilo deset pitanja otvorenog tipa koja su bila deskriptivnog karaktera. Od pedagoginje se tražilo opisivanje osobnih iskustava, izražavanje osobnog mišljenja te njezino viđenje uloge pedagoga u sportskom klubu u kontekstu misaonog postava i odgoja mladih sportaša. Postavljena pitanja odnosila su se na sljedeće aspekte vezane za misaoni postav i odgoj mladih sportaša:

- *opća pitanja* – dob, staž, radno iskustvo

- *misaoni postav* – vrste, njegova uloga u izvedbi mladih sportaša
- *odgoj mladih sportaša* – procjena posebnosti odgoja mladih sportaša, uloga roditelja i trenera u odgoju i oblikovanju misaonog postava sportaša
- *uloga pedagoga u kontekstu misaonog postava i odgoja mladih sportaša* – pozitivni učinci pedagoškog djelovanja u sportskom klubu.

5.2.2.4. Analiza podataka

Podaci prikupljeni istraživanjem obrađeni su kvalitativnom analizom sadržaja. Uvriježene etape analize sadržaja su redukcija podataka, njihovo sređivanje (kategoriziranje) i izvođenje zaključaka (Mužić, 2004). Budući da je intervjuirana samo jedna pedagoginja u radu je prikazan cjeloviti tekst intervjuja, stoga, u prikazu i analizi rezultata nije rađena redukcija sadržaja, već su na temelju kategorizacije izjava pedagoginje doneseni zaključci o ulozi pedagoga u stvaranju fleksibilnog misaonog postava kroz odgoj djece sportaša.

5.2.3. Rezultati i rasprava

Nakon prvog pitanja koje se odnosilo na opće podatke o pedagoginji, postavljen je set pitanja vezanih uz kategoriju misaoni postav.

1. Koje su razlike između fiksnog i fleksibilnog misaonog postava u sportu?

„Razlike između fiksnog i fleksibilnog misaonog postava u sportu su značajne te se njihove razlike najbolje mogu uočiti u pristupu radu pojedinih igrača. Igrači fleksibilnog misaonog postava više će biti usredotočeni na sami zadatak i oblikovat će svoje misli i ponašanja prema zahtjevima zadatka te će u svemu vidjeti priliku za napredak i učenje novih sposobnosti i vještina. Igrači fiksnog misaonog postava često imaju problema s izvedbom zbog svoje fiksacije na pojedine pozitivne ili negativne osobine ili situacije te nisu u stanju prilagoditi se izazovima i novim situacijama. Fiksni misaoni postav može kod igrača uzrokovati izraziti pad samopouzdanja, ali i visoki skok u samopouzdanju. Pad u samopouzdanju vidljiv je kada igrač zbog toga što nema fleksibilni misaoni postav ostaje fiksiran na vlastite greške, strahove i nedostatke te negativne komentare i vlastita ili tuđa predviđanja. Negativni skok u samopouzdanju kod igrača vidljiv je kod fiksnog misaonog postava kada se igrač fiksira na

pretjerano pozitivne i nerealne komentare o sebi i svoje sposobnosti procjenjuje iznad realnih mogućnosti.“

2. Što primjećujete, kakav misaoni postav prevladava u mladim igrača i kako to objašnjavate?

„Svaki mladi sportaš je individua sam za sebe tako da je teško govoriti o nekom standardnom misaonom postavu koji prevladava kod mladih igrača te je isto tako misaoni postav nešto što se može mijenjati i na čemu se može raditi. Iz mog iskustva i rada s mladim sportašima primijetila sam veću učestalost pojavljivanja fiksnog misaonog postava što dijelom pridodajem kulturi i odgoju. Naime često čujemo „proročanstva“ starijih i iskusnijih kada govore o mladim igračima, primjerice netko je visok pa će biti dobar golman, netko je brz pa će biti uspješan vezni igrač, neku ekipu smo kategorizirali kao puno slabiju od nas te ćemo je sigurno dobiti ili je ona puno bolja od nas i mi ne možemo ništa drugo nego izgubiti. Na taj način učimo mlade igrače da je njihova uloga u svemu tome nevažna: ako brzo trčim nema druge opcije nego da budem vrhunski igrač, dalje se nije potrebno truditi jer smo već uspjeli. Isto tako ako trenutno sporije trčim nemam šanse da ikad postanem bolji jer je to jednostavno tako, ja sam spor i drugog rješenja nema. Također fiksnim misaonim postavom često sebi dajemo opravdanja za neke svoje neuspjehe npr. nikad nisam ni mogao biti dobar golman, svi dobri golmani su visoki; nisam uspio biti dobar vezni igrač jer su mi rekli da nisam dovoljno brz, moja sudbina se odmah znala. Također kod razvoja fiksnog misaonog postava veliki utjecaj imaju i takozvane ubojice misaonog postav „Što će drugi misliti? Što će se dogoditi ako pogriješim? Što drugi očekuju od mene? Što ako ne uspijem?“, kao što sam navela, kultura samo koja se često oslanja na tuđa mišljenja i komentare koji nas u velikom dijelu opterećuju i kočje u daljnjem napretku te smo odgojeni tako da većinu vremena čujemo negativno i fiksno razmišljanje, češće ćemo sebe ili drugoga prekoriti zbog nečega ili mu savjetovati neku promjenu nego dati pohvalu i potaknuti pozitivno razmišljanje.“

3. Koji se misaoni postav više potiče u klubu, na koje načine se potiče i zašto?

„U svom radu s mladim sportašima trudim se što više kod njih poticati razvoj fleksibilnog misaonog postava, raditi na njihovoj prilagodljivosti i na razvijanju pozitivnog razmišljanja. U klubu potičemo razvoj fleksibilnog misaonog postava kroz različite aktivnosti. Kao primarno istaknula bih strukturu trenažnog procesa i sam stav prema natjecanjima gdje se više pažnje pridaje razvojnom dijelu nego samom rezultatu, a treninzi su koncipirani tako da razvijaju

usmjerenost ka zadatku, potiče se razvoj radnih navika, nagrađuje se ulaganje truda i strpljenje koje je potrebno kako bi se primijetio napredak. Osim kroz pomno isplaniran trenažni proces i natjecateljsku godinu fleksibilni misaoni postav kod mladih sportaša razvijamo kroz različite aspekte života, njihove međusobne odnose (razvijanje tolerancije prema drugima i međusobnim uvažavanjem) i školske uspjehe.“

4. Koja je važnost fleksibilnog misaonog postava u izvedbi mladih sportaša?

„Važnost fleksibilnog misaonog postava kod mladih igrača najviše se očituje u prilagodbi različitim situacijama koje nastaju tijekom igre u kojima je potrebno brzo reagirati i mijenjati svoje ponašanje, reakcijama na vlastitu grešku te razinom motiviranosti za rad i razini razvijenosti radnih navika. Brza prilagodba kod igrača cijenjena je osobina u bilo kojem sportu, ali velike su prednosti takvog misaonog postava i u svakodnevnom životu. Važnost fleksibilnog misaonog postava kod mladih igrača očituje se i u tome koliko su spremni svoje greške gledati kao prilike za učenje, a ne samo kao greške zbog kojih neće više moći napredovati u sportu. Svaka pogreška nova je prilika za razvoj i napredak. Upravo u takvom razmišljanju nastaju najveće razlike među sportašima. Onaj sportaš koji ima snagu motivirati se da uči iz vlastitih grešaka i sa zadovoljstvom ih prihvaća kao dio sebe, onaj dio na kojem je potrebno raditi te se ne boji uložiti velike količine rada, truda i vremena zasigurno je mladi sportaš, a i mlada osoba pred kojom je svijetla budućnost.“

Razmotre li se odgovori pedagoginje u kontekstu suvremenih spoznaja o misaonom postavu, može se primijetiti da je pedagoginja izdvojila sljedeće karakteristike fleksibilnog misaonog postava: *usredotočenost na zadatak, prilagodba na nove situacije i izazove, doživljaj greške kao prilika za učenje, razvijanje intrinzične motivacije.* Na te elemente upućuju i autori Dweck (2006), Andersen i Nielsen (2016) te Blackwell, Dweck i Trzesniewski (2007). Prema njima, fleksibilni misaoni postav označava spremnost na ulaženje u izazovne situacije koje ne garantiraju uspjeh. Ovakav način razmišljanja posjeduju igrači koji teže rastu i razvoju s fokusom na poboljšavanju načina izvedbe onog što znaju i vjerovanju da se sposobnosti mogu razviti ustrajnošću te usmjerenošću na dostizanje punih potencijala (Andersen i Nielsen, 2016; Blackwell, Dweck i Trzesniewski 2007; Dweck, 2006).

Važno je prepoznati kako poželjni fleksibilni misaoni postav još uvijek ne prevladava u razmišljanju većine mladih sportaša, što je vidljivo iz pedagoginjinje izjave. Mladi su sportaši

opterećeni tuđim mišljenjima i komentarima kojih ih koči u daljnjem napretku i razvoju. Takvo viđenje vlastitih sposobnosti ne ostavlja mjesta za razvoj vještina jer je fokus na izbjegavanju neuspjeha. Ovu razliku u načinu razmišljanja primjećuje i autorica Dweck (2016) u značajnim razlikama u ponašanju. Osobe koje vjeruju da su inteligencija i sposobnosti nepromjenjive osobine, ne ulažu truda u jačanju istih. Također vjeruju da sami talent stvara uspjeh - bez napora. S druge strane, osobe koje vjeruju u mogućnost poboljšavanja sposobnosti, spremne su uložiti više vremena i truda za postizanje ciljeva.

Sarrasin i sur. (2018) ističu da pojedinci s fleksibilnim razmišljanjem reagiraju pozitivno na neuspjehe i pogreške, gledajući na njih kao na priliku za učenje i poboljšanje svoje inteligencije, dok fiksni misaoni postav uspjeh pripisuje urođenom talentu i znanju koje se treba dokazati drugima. Izbjegavanje izazova garantira pozitivne ishode jer isključuje mogućnost neuspjeha (Dweck, 2006). Pedagoginja ove razlike u interpretaciji neuspjeha smatra presudnima i izvedbi mladih sportaša

U kategoriji koja se odnosila na pitanja o odgoju mladih sportaša, postavljena su tri pitanja.

1. Ako odgoj definiramo kao proces razvoja stavova, interesa, navika, socijalnih i emocionalnih sposobnosti i vještina, koje posebnosti odgoja mladih sportaša primjećujete radeći u sportskom klubu?

„Odlukom da se bave sportom ovi mladi ljudi opredijelili su se za život pun odricanja i za život koji od njih zahtijeva ranu zrelost i donošenje teških odluka u jako ranoj životnoj dobi. Sport ove mlade ljude odgaja na svim navedenim razinama pomoću kojih smo definirali odgoj. Posebnosti koje imaju naspram svojih vršnjaka koji nisu izloženi sportu, odnosno aktivno ne sudjeluju u njemu, su višebrojne. Razna istraživanja dokazala su da su djeca koja se bave sportom emotivno snažnija i zrelija, u ranijoj dobi se susreću s neuspjehom, sa stresom velikih natjecanja, s pozitivnim i negativnim emocijama koje nose sportska natjecanja, uče se disciplini, redu, svakodnevnom rasporedu obaveza bez kojega ne bi mogli funkcionirati jer sve mora biti isplanirano i dobro promišljeno. Razvijaju stavove o različitim životnim pitanjima kroz sport i iskustvo stečeno u sportu. Kroz sport razvijaju radne navike koje kasnije lakše primjenjuju i u svakodnevnom životu, uče o sebi i kako sebe motivirati u pojedinim trenucima kada im je teško. Sliku o sebi grade kroz sport i svoje sportske uspjehe, a ne nužno samo kroz školske uspjehe i prijateljstva kao njihovi vršnjaci. Djelom gube na socijalizaciji van nogometnog terena zbog manjka slobodnog vremena i čestih izostanaka u školi gdje se odvija

najveći dio socijalizacije mladih ljudi ali grade čvrstu mrežu prijateljstva kroz svoj sportski život i sportska natjecanja i treninge.“

2. Koja je po Vašem mišljenju uloga roditelja u odgoju mladih sportaša i razvoju misaonog postava?

„Kada pričamo o roditeljima možemo reći da je njihova uloga značajna u cjelokupnom razvoju njihove djece pa tako i u dijelu razvoja misaonog postava. Kako je misaoni postav nešto što se gradi i razvija tijekom života od velikog je značaja u kakvom smo okruženju odrastali i kojim smo utjecajima bili izloženi. Roditelji velikim dijelom svojim primjerom, ponašanjem i govorom utječu na razvoj misaonog postava kod djece. Ono što je roditelju bitno, bit će bitno i djetetu jer želi zadovoljiti svog roditelja, isto tako onako kako roditelj razmišlja i reagira u pojedinim situacijama svojim primjerom uči dijete da se ponaša tako kad se ono nađe u tim situacijama. Način na koji roditelj razgovara s djetetom uvelike utječe na njegov misaoni postav, ako mu ukazuje na važnost rada i truda te na činjenicu kako je on taj koji kontrolira kako će se ponašati u pojedinim situacijama, zasigurno će potaknuti razvoj fleksibilnog misaonog postava, dok stavom da ne može puno toga mijenjati te da neke stvari jednostavno zahtijevaju previše truda razvija fiksni misaoni postav kod djeteta te smanjuje njegovu fleksibilnost odnosno prilagodbu novim situacijama.“

3. Koja je po Vašem mišljenju uloga trenera u odgoju mladih sportaša i razvoju misaonog postava?

„Kao što roditelji imaju značajnu ulogu u cjelokupnom razvoju svoje djece tako treneri, uz roditelje, kod djece koja se bave sportom, imaju iznimno značajnu ulogu i veliki utjecaj. Mladi sportaši svoje trenere vide kao osobu prema kojoj osjećaju veliku količinu poštovanja, doživljavaju ih kao osobe koje imaju autoritet te osim autoriteta imaju velike količine znanja i savjeta koje im mogu udijeliti. Kako djeca i mladi, a posebice sportaši uče na različite načine, a jedni od njih su tehnikom imitacije i oponašanja, podosta stvari, pa tako jednim dijelom i kako se ponašati u pojedinim situacija i kako, uče od odraslih koji ih okružuju. Obzirom da jedan trener s mladim sportašem provede veću količinu vremena na dnevnoj bazi možemo reći da njegovo ponašanje i razmišljanje utječe na mladog sportaša. Također samim pristupom radu i načinom na koji trener oblikuje trenažni proces trener potiče određene oblike ponašanja i razmišljanja. Treneri koji su sumjereni na zadatak, na količinu uloženog truda, na razvijanje

intrinzične motivacije te su u tome dosljedni i ustrajni u velikoj mjeri utječu na razvoj pozitivnog fleksibilnog misaonog postava kod mladih sportaša.“

Iz odgovora pedagoginje vezano za odgoj mladih sportaša, može se primijetiti da on iziskuje suradnju roditelja i trenera. Osim uloge u odgoju, njihov utjecaj vidljiv je i oblikovanju misaonog postava. Partnerski odnos roditelja i trenera rezultat je pedagoške intervencije u vidu dijeljenja stručnih savjeta i edukacije, a dobiti su razvoja takvog odnosa višestruke, od rezultata i motivacije do otpornosti i stabilnosti mladih igrača.

Suvremeni stav pedagoginje o misaonom postavu i odgoju djece sportaša vidljiv je u isticanju spremnosti na promjene. Posebnosti odgoja mladih sportaša zahtijevaju prilagodbu na nove i dinamične situacije uz podršku roditelja, trenera i pedagoga. Stoga, fleksibilni misaoni postav koji je zasnovan na otvorenosti za nova iskustva poželjan je način razmišljanja mladih sportaša. Thames i Webster (2008) dijele isto suvremeno mišljenje smatrajući da način razmišljanja utječe na stav o okolini i samim time oblikuje ponašanja.

Posljednja kategorija odnosila se na ulogu pedagoga u kontekstu misaonog postava i odgoja mladih sportaša te su postavljena dva pitanja.

1. Koja je uloga pedagoga u kontekstu misaonog postava i odgoja mladih sportaša?

„Uloga sportskog pedagoga u sportskom klubu primarno bi bila educirati trenere o važnosti misaonog postava, uputiti ih na činjenicu koliko su oni značajni u procesu razvoja misaonog postava te im pomoći u organizaciji trenažnog procesa kako bi postigli željeni efekt treniranja i stvorili poticajno okruženje za razvoj mladih sportaša. Također jedna od primarnih funkcija sportskog pedagoga bila bi individualni rad s mladim sportašima kako bi im pomogli razviti mehanizme pomoću kojih će biti spremniji na promjene, otporniji na stres i pomoću kojih će se lakše nositi sa svakodnevnim problemima. Kroz individualni, ali i grupni rad upoznati ih s poželjnim mehanizmima te raditi na održavanju i razvoju istih. Također kroz razne edukativne roditeljske sastanke i individualne razgovore uputiti roditelje kako biti što bolja i kvalitetnija podrška svojoj djeci kroz sport te zajedno s trenerom kreirati partnerski odnos u cilju dobiti i razvoja njihovog djeteta kroz sport.“

2. Koji su pozitivni učinci pedagoškog djelovanja u Klubu po tom pitanju?

„Pozitivni učinci djelovanja pedagoga u klubu vidljivi su u činjenici da se misaonom postavu mladih igrača pridaje veća pozornost. Veći dio rada trenera usmjeren je na razvoj igrača koji su usmjereni na zadatak i na razvijanje vlastitih potencijala. Vrednovanje samog truda, radnih navika i poticanje istih postalo je primarni zadatak svih djelatnika (...). Rezultati su vidljivi u razini motivacije mladih igrača koja je s vremenom postala skoro u potpunosti intrinzična te je primjetno kako mladi igrači uz pravilnu podršku i ponuđene mehanizme nošenja s različitim situacijama lakše prihvaćaju vlastite greške kao prilike za napredak. Postaju otporniji na svoje uspone i padove te svoju energiju usmjeravaju na rad na sebi i na svojim vlastitim sposobnostima. Vođenom integracijom roditelja u proces razvoja mladog sportaša, njihovom edukacijom kao i edukacijom trenera u Klubu stvara se sustav podrške mladim sportašima u kojem treneri i roditelji kroz zajednički partnerski odnos potiču razvijanje poželjnih vrijednosti kod mladih sportaša i razvijanje fleksibilnog misaonog postava. U tom procesu uloga pedagoga kao mosta između roditelja i trenera u njihovoj komunikaciji i podrške u vidu dijeljenja stručnih savjeta i edukacije značajna je, a dobrobiti razvijanja ovakvog odnosa vidljive su u samim rezultatima mladih sportaša, njihovoj motivaciji, otpornosti i psihološkoj stabilnosti.“

Misaoni postav temeljni je koncept za izgradnju individualne spremnosti za promjene (Thames i Webster, 2008). U kontekstu misaonog postava, pozitivni učinci pedagoškog djelovanja prepoznati su u činjenici da se misaonom postavu mladih igrača pridaje sve veća pozornost što pedagoginja ističe kao primarnu ulogu u svom radu. Vođenom pedagoškom integracijom trenera i roditelja u proces razvoja mladog sportaša te njihovom edukacijom o važnosti istog, stvara se sustav podrške u kojem se osigurava razvijanje poželjnih vrijednosti kod mladih sportaša i razvijanje fleksibilnog misaonog postava. Također, uloga pedagoga je ponuditi pravilnu podršku i mehanizme nošenja s različitim situacijama s ciljem lakšeg prihvaćanja vlastite greške kao prilike za napredak. Autorica Dweck (2006) upozorava na javljanje pasivnosti za daljnje djelovanje ukoliko pojedinac neuspjeh pripiše nedostatku sposobnosti. Stoga, jedna od primarnih funkcija sportskog pedagoga uključuje individualni rad s mladim sportašima kako bi se što lakše suočavali s problemima i odgovarali na izazove koji su pred njima, na što upućuje i pedagoginja.

Sportska pedagogija zainteresirana je za načine na koje se djeci i mladima može pružiti podrška u učenju vještina specifičnih za sport i, što je važnije, način organizacije učenja kako bi se osiguralo da svojim sudjelovanjem ostvare veće osobne, društvene i zdravstvene dobrobiti. Uključivanje mladih u sportske aktivnosti sa sobom donosi brojne izazove koji zahtijevaju

pedagoško vodstvo u oblikovanju psihosocijalnog iskustva. Pedagog u svom odgojnom djelovanju nastoji postići fleksibilni način razmišljanja kod djece sportaša, ističe pedagoginja. Na te elemente sportske pedagogije upućuje i autorica Armour (2011) kroz pružanje podrške u učenju vještina specifičnih za sport i način organizacije učenja kako bi se osiguralo ostvarivanje osobne, društvene i zdravstvene dobrobiti mladih sportaša.

Sustavni sportski trening zahtijeva integraciju roditelja i suradnju s trenerom u procesu razvijanja poželjnih vrijednosti kod mladih sportaša poput timskog rada, ambicije, odgovornosti i truda. Barić i Horga (2006) smatraju da ovom integracijom mladi sportaš oblikuje vlastiti sustav vrijednosti, što se manifestira u ostalim segmentima njegova života, školi, socijalnim odnosima i sl. Suradnja roditelja, trenera i djeteta koji ističe pedagoginja pridonosi optimalnom odgoju mladih sportaša usmjerenom ka odgojno-obrazovnim vrijednostima. Na te elemente upućuju i autori Zulić i Frapporti-Roglić (2013) određujući odgoj sportaša kao interakcijsko-komunikacijsko proces zasnovan na međuljudskom odnosu i zajedničkoj suradnji.

Pozitivan razvoj osobnosti mladih sportaša omogućuje stjecanje znanja i vrijednosti što rezultira promjenama ponašanja i stavova sportaša, a samim time dovodi i do veće vjerojatnosti njihovog uspjeha u sportu, ali i životu. Dakle, pedagoška intervencija u odgoju djece sportaša i razvoju poželjnog misaonog postava neizostavan je dio cjelokupnog razvoja mladih sportaša.

6. ZAKLJUČAK

Misaoni postav označava uvjerenje koje sportaš ima o tome koliko uspjeh ovisi o vlastitom trudu i angažmanu, a koliko je pod utjecajem njegovog talenta. Dva su tipa misaonog postava: *fiksni misaoni postav* koji zagovara da unatoč trudu i zalaganju, sportaš ne može znatno utjecati na vlastiti uspjeh jer je on određen urođenim sposobnostima. Suprotno tome, posjeduje li sportaš *fleksibilni misaoni postav* smatra da se trud isplati i da uz ustrajnost i rad, bez obzira na početne vještine, može u konačnici uspjeti. Dakle, intervencija misaonog postava utječe na izvedbu mladog sportaša.

Kakav će misaoni postav mladi sportaš razviti ponajprije ovisi o odgojnim i obrazovnim utjecajima njegove okoline. Trenerovo pedagoško djelovanje oblikuje psihosocijalna iskustva sportaša. Poticanje motivacijske klime u trenažnom procesu utječe na emocionalno područje i motivaciju djece sportaša. Roditeljski stavovi o sportu utječu na želju djeteta da sudjeluje u sportu te imaju važnu ulogu u poticanju i usmjeravanju razvijanja vlastitog sustava vrijednosti koji se prenosi i na ostala područja njegova života.

Ulaskom u svijet sporta, dijete se susreće s brojnim očekivanjima i odricanjima. Za što lakšu i uspješniju prilagodbu na različite izazovne situacije u sportskom svijetu, ali i u privatnom životu mladih sportaša, javlja se potreba za intervencijom pedagoga u sportskom klubu. Smislenim i sistematičnim radom pedagog prati razvoj i odrastanje mladog sportaša s pretpostavkom da odgoj djece sportaša nije baziran samo na sportskom odgoju, već na cjelokupnom razvoju ličnosti. Takav pristup pedagoga potiče ustrajnost mladih sportaša da dosegnu svoj puni potencijal oslanjajući se na vlastiti angažman. Dakle, uloga pedagoga u kontekstu misaonog postava zahtijeva aktivnu suradnju i s trenerom i roditeljima u cilju dobrobiti djeteta.

Sport je za djecu prvenstveno igra kroz koju se mladi sportaš razvija. Taj razvoj rezultat je prilagodbe sustava sporta potrebama i osobnostima djece i mladih kroz suradnju roditelja, trenera i pedagoga. Izgradnja kvalitetnih mladih ljudi koji će spoznati važnost vlastitog truda i ustrajnosti u dostizanju životnih postignuća cilj je odgoja mladih sportaša.

7. SAŽETAK

Cilj ovog rada je prikazati i objasniti uloga pedagoga u sportskom klubu u kontekstu misaonog postava i odgoja mladih sportaša. Prvi dio rada definira misaoni postav i razlike između fiksnog i fleksibilnog načina razmišljanja. U njemu su opisani vanjski čimbenici koji utječu na stvaranje misaonog postava u različitim životnim područjima djece i mladih. Drugi dio rada povezuje teorijske postavke suvremene pedagogije sporta s razvojem mladih sportaša. Bavljenje sportom započinje već u djetinjstvu, stoga se opisuju posebnosti odgoja mladih sportaša. Prikazani su odgojno-obrazovni utjecaji roditelja i trenera u odgoju djece sportaša i oblikovanju misaonog postava. Rad pedagoga u sportskom klubu zasniva se na razvoju cjelokupne ličnosti mladih sportaša, a time se postiže poželjni način razmišljanja djece sportaša. Prikazom plana i programa rada pedagoga apelira se na važnost pedagoške intervencije u sklopu sektora zdravstva i sportske pripreme. Na kraju rada proveden je intervju s pedagoginjom u sportskom klubu s ciljem prikaza uloge pedagoga u stvaranju fleksibilnog misaonog postava kroz odgoj djece sportaša.

Ključne riječi: misaoni postav, odgoj, pedagog, razvoj, sportaš

SUMMARY

The purpose of this study is to present and explain the role of a pedagogue in the sports club in the context of the mindset and the upbringing of young athletes. The first part of the study defines the mindset and the differences between a fixed and a flexible way of thinking. It describes the external factors that influence the formation of a mindset in different areas of the life of children and adolescents. The second part of the study links the theoretical settings of modern sports pedagogy with the development of young athletes. Participation in sport begins in childhood with the description of the specificities of educating young athletes. The study presents educational influences of parents and coaches in the upbringing of young athletes and the formation of the mindset. The work of pedagogues in the sports club is based on the development of the overall character of young athletes, and thus achieves a desirable mindset. The demonstration of the plan and program of the pedagogue's work appeals to the importance of pedagogical intervention within the sector of health and fitness. At the end of the study, an interview was conducted with a pedagogue in the sports club with the aim of showing the influence of pedagogues in creating a flexible mindset through the upbringing of children athletes.

Keywords: athlete, development, mindset, pedagogue, upbringing

8. LITERATURA

1. Andersen, S. C. i Nielsen, H. S. (2016). Reading intervention with a growth mindset approach improves children's skills. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 113(43), 12111-12113.
2. Armour, K. (2011). *Sport pedagogy*. Harlow: Pearson Education Limited.
3. Barić, R. (2005). Motivacijska klima u sportskoj ekipi: situacijske i dispozicijske determinante. *Društvena istraživanja*, 14 (4-5 (78-79)), 783-805. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/17977>
4. Barić, R. i Horga, S. (2006). Psihosocijalni odgojni aspekti interakcije trenera i djeteta sportaša. U J. Grgurić i M. Batinica (ur.), *Sport i zdravlje djece i mladih: Zbornik radova*. XVII. Simpozij socijalne pedijatrije Sport i zdravlje djece i mladih (78-83), Zagreb: Quo vadis.
5. Barker, J. B., Neil, R., i Fletcher, D. (2016). Using sport and performance psychology in the management of change [Editorial]. *Journal of Change Management*, 16(1), 1–7. <https://doi.org/10.1080/14697017.2016.1137149>
6. Blackwell, L. S., Trzesniewski, K. H. i Dweck, C. S. (2007). Implicit Theories of Intelligence Predict Achievement Across an Adolescent Transition: A Longitudinal Study and an Intervention. *Child Development*, 78(1), 246–a263. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2007.00995.x>
7. Bognar, B. (2015). Čovjek i odgoj. *Metodički ogledi*, 22 (2), 9-37. <https://doi.org/10.21464/mo42.222.937>
8. Buchanan, A. i Kern, M. L. (2017). The benefit mindset: The psychology of contribution and everyday leadership. *International Journal of Wellbeing*, 7(1), 1-11.
9. Čudina-Obradović, M. (2017). Novi rezultati istraživanja, promjene u gledištima u psihologiji i sociologiji obrazovanja i njihove posljedice za sadašnju i buduću pedagošku praksu. U S. Kaštela i V. Strugar (ur.), *Radovi Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad u Bjelovaru*, (11), 15-31. <https://doi.org/10.21857/m3v76t6nky>
10. Degmečić, K. (2014). *Pozitivna orijentacija u odgoju* (Diplomski rad). Učiteljski fakultet, Slavonski Brod, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.
11. Demarin, V. i Morović, S. (2014). Neuroplasticity. *Periodicum biologorum*, 116 (2), 209-211. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/126369>

12. Dweck, C. (2015) Carol Dweck Revisits the 'Growth Mindset'. Education Week. (Preuzeto sa: <http://www.edweek.org/ew/articles/2015/09/23/carol-dweck-revisits-the-growth-mindset.html?cmp=cpc-goog-ew-growth+mindset&ccid=growth+mindset&ccag=growth+mindset&cckw=%2Bgrowth%20%2Bmindset&cccw=content+ad&gclid=Cj0KEQiAnvfDBRCXrabLI6-6t-0BEiQAW4SRUM7nekFnoTxc675qBMSJycFgwERohguZWVmNDcSUg5gaAk3I8P8HAQ>, 20.8.2021.)
13. Dweck, C. (2017). The Journey to Children's Mindsets—and Beyond. *Child Development Perspectives*, 11, 139-144.
14. Dweck, C. S. (2006). *Mindset: The new psychology of success*. Random House.
15. Đonlić, V., Marušić Štimac, O. i Smojver-Ažić, S. (2005). Odgojni aspekti sporta – slika o sebi i problemna ponašanja obzirom na uključenost i uspješnost djece u sportskim aktivnostima. U R. Caput-Jogunica, F. Gracin i B. Klojučar (ur.), *VI. konferencija o športu Alpe-Jadran* (str. 197 – 207). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta
16. Gunderson, E. A., Gripshover, S. J., Romero, C., Dweck, C. S., Goldin-Meadow, S. i Levine, S. C. (2013). Parent praise to 1- to 3-year-olds predicts children's motivational frameworks 5 years later. *Child development*, 84(5), 1526–1541. <https://doi.org/10.1111/cdev.12064>
17. Hellstedt, J. (1987). The Coach / Parent / Athlete Relationship. *Sport Psychologist*, 1, 151-160.
18. Krstin, D. (2018). Sportske aktivnosti kao pomoć u socijalizaciji djece. *Ljetopis socijalnog rada*, 25 (3), 481-487. <https://doi.org/10.3935/ljsr.v25i3.263>
19. Krželj, V. (2009). Dijete i sport. U N. Aberle (ur.) *Sekundarna prevencija u pedijatriji. 6. poslijediplomski tečaj stalnog medicinskog usavršavanja I. kategorije* (61-69), Slavonski Brod.
20. Kumar, P. Shirotriya, A. (2021). 'Sports psychology' a crucial ingredient for athletes success: conceptual view. *British Journal of Sports Medicine*, 44(1), 55-56.
21. Lukić, M. (2004). *Elementi pedagogije sporta i rekreacije*. Zagreb: HPKZ.
22. Mathes, E. W. i Edwards, L. L. (1978). An Empirical Test of Maslow's Theory of Motivation. *Journal of Humanistic Psychology*, 18(1), 75–77. <https://doi.org/10.1177/002216787801800111>
23. Mihaljević Djigunović, J. (1998). *Uloga afektivnih faktora u učenju stranog jezika*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

24. Milanović, D. i Milanović, M. (1992). Sportska aktivnost i okolinski faktori u funkciji razvoja djeteta sportaša. *Kinesiology*, 24 (1-2), 15-20. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/251993>
25. Milat, J. (2005). *Pedagogija – teorija osposobljavanja*. Zagreb: Školska knjiga.
26. Mundkur, N. (2005). Neuroplasticity in children. *Indian journal of pediatrics*, 72(10), 855–857. <https://doi.org/10.1007/BF02731115>
27. Mužić, V. (2004). *Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Educa.
28. Polić, M. (2006). Odgoj i pluralizam. *Filozofska istraživanja*, 26 (1), 27-36. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/4592>
29. Position statement of the European Federation of Sport Psychology (FEPSAC): I. Definition of sport psychology (1996). *The Sport Psychologist*, 10(3), 221–223.
30. Sarrasin, J., Nenciovici, L., Foisy, L.B., Allaire-Duquette, G., Riopel, M. i Masson, S. (2018). Effects of teaching the concept of neuroplasticity to induce a growth mindset on motivation, achievement, and brain activity: A meta-analysis. *Trends in Neuroscience and Education*, 12, 22-31.
31. Schmidt-Millard, T. (2003). Perspectives of modern sports pedagogy. *European Journal of Sport Science*, 3(3), 1-8, DOI: 10.1080/17461390300073306
32. Sindik, J. i Brnčić, B. (2012). Psihološke dobrobiti sporta za djecu. *Zbornik radova Međimurskog veleučilišta u Čakovcu*, 3 (2), 91-94. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/95826>
33. Taylor, C. B., Sallis, J. F., i Needle, R. (1985). The relation of physical activity and exercise to mental health. *Public health reports (Washington, D.C. : 1974)*, 100(2), 195–202.
34. Thames, R. C. i Webster, D. (2008). Chasing Change: Building Organizational Capacity in a Turbulent Environment. DOI: 10.1002/9781119197560.
35. Vukasović, A. (2010). Odgojna preobrazba u teleologijskom i aksiologijskom ozračju. *Odgojne znanosti*, 12 (1 (19)), 97-117. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/59602>
36. Weinberg, R. and Gould, D. (2019). *Foundations of sport and exercise psychology*. Human Kinetics.
37. Wiese-Bjornstal, D. M., Lavoie, N. M. i Omli, J. (2009). Child and Adolescent Development and Sport Participation: Sport Psychology Volume. U B. Brewer (ur.), *Sport Psychology: Sport Psychology Volume* (97-112). Wiley-Blackwell. <https://doi.org/10.1002/9781444303650.ch10>

38. Williams, J. M. (2015). *Applied sport psychology: personal growth to peak performance*. Seventh edition. New York: McGraw-Hill Education.
39. Yeager, D. S. i Dweck, C. S. (2012). Mindsets that promote resilience: When students believe that personal characteristics can be developed. *Educational Psychologist*, 47(4), 302-314.
40. Zulić, A, i Frapporti-Roglić, M. (2013). *Psihologija i pedagogija sporta (skripta)*. Hrvatski nogometni savez, Nogometna akademija, Zagreb.

INTERNETSKI IZVORI:

- Službena web stranica HNK HAJDUK SPLIT (bez dat.). *Akademija*. (preuzeto sa: <https://hajduk.hr/akademija/edukacija>, 30.8.2021.)

Obrazac A.Č.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Maja Črtak, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišnog/e prvostupnika/ce pedagogije i engleskog jezika i književnosti, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 16. rujna 2021.

Potpis

OBRAZAC I.P.

IZJAVA O POHRANI ZAVRŠNOG / DIPLOMSKOG RADA U DIGITALNI
REPOZITORIJ FILOZOFSKOG FAKULTETA U SPLITU

STUDENT/ICA	Maja Čattale
NASLOV RADA	Misaoni postavi i odgoj djece rastaša: uloga pedagoga u sportskom klubu
VRSTA RADA	završni rad
ZNANSTVENO PODRUČJE	društvene znanosti
ZNANSTVENO POLJE	pedagogija
MENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	zv. prof. dr. sc. Tonča Jukić
KOMENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	-
ČLANOVI POVJERENSTVA (ime, prezime, zvanje)	1. Anita Mandović Vukušić, doc. dr. sc. 2. Tonča Jukić, zv. prof. dr. sc. 3. Sami Lavar, asist.

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/ica predanog završnog/diplomskeg rada (zaokružiti odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude (zaokružiti odgovarajuće):

a.) u otvorenom pristupu

b.) rad dostupan studentima i djelatnicima Filozofskog fakulteta u Splitu

c.) rad dostupan široj javnosti, ali nakon proteka 6/12/24 mjeseci (zaokružiti odgovarajući broj mjeseci)

U slučaju potrebe dodatnog ograničavanja pristupa Vašem ocjenskom radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnom tijelu u ustanovi.

Split, 16. rujna 2021.

mjesto, datum

M. Čattale

potpis studenta/ice